

II. DAĻA

7. NODAĻA

POLITIKA UN LĒMUMU PIENEMŠANA

NATO galvenās politikas un lēmumu pieņemšanas institūcijas

**Vienbalsīga lēmuma pieņemšanas politika un kopējā lēmumu
pieņemšana**

Krīzes situāciju vadība

Aizsardzības stratēģija

Kodolieroču politika

Ekonomiskā joma

Sabiedrības informēšana

POLITIKA UN LĒMUMU PIENĒMŠANA

NATO GALVENĀS POLITIKAS UN LĒMUMU PIENĒMŠANAS INSTITŪCIJAS

Ziemeļatlantijas Padome

Ziemeļatlantijas Padomei (NAC) ir efektīga politiskā vara, kā arī lēmumu pieņemšanas tiesības, un tā sastāv no visu dalībvalstu pastāvīgajiem pārstāvjiem, kuri tiekas vismaz reizi nedēļā. Padome tiekas arī augstākajā līmenī, iesaistot ārlietu un aizsardzības ministrus vai valdību vadītājus, bet neatkarīgi no tā, kādā līmenī Padome tiekas, tiem ir tāda pati vara un tiesības pieņemt lēmumu un to pieņemtajiem lēmumiem ir tāds pats statuss un iedarbība. Padomei ir augsts sabiedriskais prestižs, un tā nāk klajā ar deklarācijām un komunikē, izskaidrojot Alianses politiku un lēmumus sabiedrībai kopumā un to valstu valdībām, kuras nav NATO dalībvalstis.

Padome ir vienīgā Alianses struktūra, kas saņem varas funkcijas tieši no Ziemeļatlantijas Līguma. Padomei Līgums ir piešķīris pienākumu veidot pakļautās struktūras. Kopš šī brīža ir izveidotas daudzas komitejas un plānošanas grupas, lai atbalstītu Padomes darbu vai uzņemtos saistības tādās specifiskās jomās kā aizsardzības plānošana, kodolieroču plānošana un militārie jautājumi.

Tādā veidā Padome nodrošina unikālu forumu plaša spektra konsultācijām starp dalībvalstu valdībām jautājumos, kas ietekmē to drošību, un ir pati svarīgākā lēmumu pieņemšanas struktūra NATO. Visām NATO dalībvalstīm ir vienādas tiesības izteikt savu viedokli pie Padomes galda. Lēmumi ir dalībvalstu valdību kolektīvās gribas izpausme, kas panākta ar kopēju piekrišanu. Visu dalībvalstu valdības piedalās Padomē formulētajos darbības plānos vai atrodas Padomes pakļautībā, kā arī piedalās uzskatu saskaņošanā, kas ir visu lēmumu pamatā.

Katra valdība ir pārstāvēta Padomē ar pastāvīgo pārstāvi, kam ir vēstnieka pakāpe. Katrs pastāvīgais pārstāvis saņem atbalstu no politiskā un militārā personāla vai delegācijas, kas nosūtīta uz NATO, un to skaitliskais apjoms var atšķirties.

Kad Padome tiekas šādā veidā, tad to bieži dēvē par "Pastāvīgo Padomi". Divreiz gadā un dažreiz arī biežāk Padome tiekas ministru līmenī, kad katru valsti pārstāv ārlietu ministrs. Padomes sanāksmes notiek arī ārlietu ministru sesijās. Galotņu sanāksmes tiek noturētas tad, kad jāpārrunā īpaši svarīgi jautājumi, vai īpašos Alianses drošības politikas attīstības brīžos.

Lai gan Padome parasti tiekas vienu reizi nedēļā, tā var tikt sasaukta jebkurā brīdī, kad tas nepieciešams. Padomes sanāksmes vada NATO ģenerālsēdētājs vai viņa prombūtnes laikā tā vietnieks. Vēstnieks vai pastāvīgais pārstāvis, kurš Padomē kalpo visilgāk, uzņemas vecākā Padomes locekļa titulu. Galvenokārt tas pilda ceremoniālas funkcijas, bet vecākajam Padomes loceklim var piedāvāt pildīt kādu noteiktu prezidētājlohu, piemēram, sasaucot un vadot sanāksmes laikā, kad tiek izvēlēts jaunais ģenerālsēdētājs. Ārlietu ministru sanāksmēs vienas valsts ārlietu ministrs uzņemas goda prezidenta lomu. Šis amats tiek piešķirts uz gadu un tas rotē starp dalībvalstīm angļu alfabēta kārtībā. Pastāvīgajā Padomē ir izveidota "Priekšrokas kārtība", pamatojoties uz kalpošanas laiku, bet Padomes sanāksmēs jebkurā līmenī pastāvīgie pārstāvji sēž ap galdu to valstu secībā, kas sakārtota pēc angļu valodas alfabēta. Tāda pati procedūra tiek ievērota arī NATO komiteju struktūrā.

Apsprieštie jautājumi un pieņemtie lēmumi Padomes sanāksmēs aptver visus organizācijas aktivitāšu aspektus un bieži tiek balstīti uz ziņojumiem un rekomendācijām, kurus sagatavojušas pakļautās komitejas pēc Padomes pieprasījuma. Tāpat jautājumu var izvirzīt jebkurš nacionālais pārstāvis vai ģenerālsēdētājs. Pastāvīgie pārstāvji rīkojas saskaņā ar saņemtajiem norādījumiem no galvaspilsētām, informējot un izskaidrojot savas valdības viedokļus un politiskos lēmumus saviem kolēģiem pie galda. Tie savukārt ziņo savu valstu valdībām par citu valdību izteiktajiem viedokļiem un pieņemto nostāju, informējot par pēdējiem notikumiem un dodot iespēju sekot līdzī virzībai uz vienprātīgu lēmumu nozīmīgos jautājumus vai apzināties jomas, kur valsts nostāja atšķiras.

Kad jāpieņem lēmums, vispirms tiek panākta vienprātīga vienošanās un kopēja piekrišana. Padomē nepastāv balsošanas vai lēmumu pieņemšana ar vairākuma atbalstu. Katra valsts, kas pārstāvēta Padomē vai jebkurā tās pakļautībā esošā komitejā, saglabā pilnīgu suverenitāti un atbildību par saviem lēmumiem.

Padomes darbu sagatavo pakļautās komitejas, kas uzņemušās noteiktu atbildību attiecīgajā politikas jomā. Lielu daļu šī darba veic Vecāko amatpersonu politiskā komiteja (SPC), kas sastāv no pastāvīgo pārstāvju vietniekiem, un atkarībā no risināmā jautājuma dažreiz piedalās atbilstošie valstu eksperti. Tādos gadījumos to sauc par SPC(R). Vecāko amatpersonu politiskajai komitejai ir īpašs pienākums sagatavot lielāko daļu paziņojumu un komunikē, ar kuriem nāk klajā Padome, un tā tiekas pirms ministru sanāksmēm, lai sagatavotu šādus tekstus Padomes apstiprināšanai. Citus politiskā darba aspektus var veikt regulārā Politiskā komiteja, kas sastāv no valstu deleģāciju politiskiem padomniekiem.

Kad Padome tiekas aizsardzības ministru līmenī vai nodarbojas ar militārām lietām vai jautājumiem, kas saistās ar aizsardzības stratēģiju, citas vecāko amatpersonu komitejas, kā Vadošā darba grupa (EWG), var darboties kā galvenās padomdevēju struktūras. Ja Padomes darba kārtībā ir finansu jautājumi, par Padomes darba sagatavošanu būs atbildīga vai nu Resursu vecāko amatpersonu padome, vai arī Civilās, vai Militārās, budžeta komitejas, vai Infrastruktūras komiteja - atkarībā no tā, kuras komitejas kompetencē ir noteiktais jautājums. Atkarībā no apspriežamā jautājuma, vecāko amatpersonu komiteja, kas atbildīga par attiecīgo jomu, uzņemas vadošo lomu, gatavojot Padomes sanāksmi, un seko Padomes pieņemto lēmumu izpildei.

Padomes sekretariātu sastāda atbilstošās Starptautiskā štāba nodaļas un biroji, īpaši izpildsekretariāts, kam ir koordinējošā loma, seko tam, ka tiek izpildīts Padomes mandāts un tās lēmumi tiek reģistrēti un izplatīti. Izpildsekretariāts ir arī Padomes sekretārs.

Aizsardzības plānošanas komiteja

Aizsardzības plānošanas komiteja (DPC) parasti sastāv no pastāvīgajiem pārstāvjiem, taču tā tiekas aizsardzības ministru līmenī vismaz divas reizes gadā un nodarbojas ar lielāko daļu aizsardzības lietu un jautājumu, kas saistīti ar kolektīvās aizsardzības plānošanu. Šajā forumā ir pārstāvētas visas dalībvalstis, izņemot Franciju. Aizsardzības plānošanas komiteja izstrādā vadlīnijas NATO militārajām struktūrām un jautājumos, kas ir tās kompetencē, un savu pienākumu ietvaros tai ir tādas pašas funkcijas un īpašības un tāda pati vara kā Padomei.

Aizsardzības plānošanas komitejas darbu sagatavo vairākas pakļautās komitejas ar noteiktiem pienākumiem, īpaši Aizsardzības pārskata komiteja, kas pārskata NATO Spēku plānošanas procesu un nodarbojas ar citiem jautājumiem, kuri saistīti ar Integrētajām militārajām struktūrām. Tāpat kā Padome Aizsardzības plānošanas komiteja noteiktu pienākumu izpildē ir pakļauta vecāko amatpersonu komitejai, sagatavojot un sekojot darbam, kurš izriet no pieņemtajiem lēmumiem.

Kodolieroču plānošanas grupa

Dalībvalstu aizsardzības ministri, kuri piedalās NATO Aizsardzības plānošanas komitejā, regulāri tiekas Kodolieroču plānošanas grupā (NPG), kuras ietvaros tie apspriež īpašus rīcības plāna jautājumus, kas saistīti ar kodolspēkiem. Šīs diskusijas aptver plašu kodolpolitikas jautājumu loku, ieskaitot drošību, aizsardzību un kodolieroču uzraudzības iespējas,

komunikācijas un informācijas sistēmas, izvietojuma jautājumus un tādus plašākus kopējo interešu jautājumus kā kodolieroču kontrole un kodolieroču izplatība. Alianses kodolpolitika tiek regulāri pārskatīta, un kopīgi tiek pieņemti lēmumi izmainīt vai pieskaņot to atbilstoši jaunākajai attīstībai, kā arī modernizēt un piemērot tās plānošanas un konsultāciju procedūras.

Kodolieroču plānošanas grupas darbu sagatavo NPG štāba grupa, ko veido valstu delegāciju pārstāvji no dalībvalstīm, kuras piedalās NPG. Štāba grupa veic detalizētu darbu NPG pastāvīgo pārstāvju vārdā. Tā tiek regulāri vienu reizi nedēļā un citā laikā, kad tas nepieciešams.

NPG Augsta līmeņa grupa (HLG) tika izveidota kā NPG vecāko amatpersonu padomdevēju struktūra kodolpolitikas un plānošanas jautājumos. 1998./1999. gadā papildus saviem sākotnējiem uzdevumiem HLG pārņēma arī Vecāko amatpersonu grupas ieroču aizsardzības jautājumos (SLWPG) funkcijas un pienākumus, kuros ietilpa pārskats pār kodolieroču drošības, aizsardzības un uzraudzības jautājumiem. HLG vada ASV, un tās sastāvā ir nacionālo politiku veidotāji un eksperti no galvaspilsētām. Tā tiek vairākas reizes gadā, lai apspriestu NATO kodolpolitikas aspektus, plānošanu un spēku izvietojumu un jautājumus, kas saistīti ar kodolieroču drošumu, drošību un uzraudzību.

VIENBALSĪGA LĒMUMU PIENĒMŠANAS POLITIKA UN KOPĒJĀ LĒMUMU PIENĒMŠANA

Rīcības plāna formulēšana un izpilde neatkarīgu, suverēnu valstu Aliansē ir atkarīga no visu dalībvalstu valdību pilnas informētības par citu valstu vispārējo politiku un nodomiem un par galvenajiem apsvērumiem, kas tos veido. Tam ir nepieciešamas regulāras politiskas konsultācijas jebkurā rīcības plāna izstrādāšanas stadijā pirms lēmuma pieņemšanas valsts līmenī.

Sistemātiskas politiskās konsultācijas NATO ietvaros sākās 1949. gada septembrī, pirmās Padomes sanāksšanas reizē - tsi pēc tam, kad spēkā stājās Ziemeļatlantijas līgums. Kopš tā laika Padome ir ieguvusi jaunus spēkus un pielāgota, lai atbilstu jaunākajai attīstībai. Padome turpina darboties kā galvenais forums politiskām konsultācijām. Padomes sanāksmes notiek, balstoties uz minimālām formalitātēm, un diskusijas ir atklātas un tiešas. Ģenerālsēkretārs, pateicoties autoritatīvas vadības spējām, ieņem nozīmīgu lomu jautājumu apspriešanas procesā un darbojas kā Padomes galvenais pārstāvis un viedokļa vēstītājs gan kontaktos ar individuālām valdībām, gan sabiedriskajās attiecībās.

Regulāras konsultācijas notiek arī citos forumos, kas saņem pilnvarojumu no Padomes: Politiskā komiteja vecāko amatpersonu un citos līmeņos,

Politikas koordinācijas grupa, Reģionālo ekspertu grupas, Ad hoc politiskās darba grupas, Atlantiskās politikas konsultatīvā grupa un citas speciālas komitejas, no kurām visām ir tieša loma, sekmējot politiskās konsultācijas starp dalībvalstu valdībām. Tāpat kā Padomei, tām palīdz Starptautiskais štābs, kas atbild NATO ģenerālsekretāram, un Starptautiskais militārais štābs, kas atbild tās direktoram, un caur viņu atbild par atbalstu Militārās komitejas aktivitātēm.

Politiskās konsultācijas starp Alianses dalībvalstīm nav ierobežotas tikai ar notikumiem, kas notiek NATO Līguma zonā. Arvien vairāk notikumi ārpus Līguma ģeogrāfiskās zonas ietekmē Aliansi, un tādējādi tie tiek iekļauti Padomes un pakļauto komiteju darba kārtībā. NATO konsultatīvais aparāts ir viegli pieejams dalībvalstīm, kas to intensīvi lieto pat tādos gadījumos, ja NATO kā Alianse kopumā tieši tajos neiesaistās. Kopīgi konsultējoties, dalībvalstis spēj sākuma stadijā noteikt jomas, kurās - drošības un stabilitātes interesēs - būtu veicamas koordinētas darbības.

Konsultācijas var notikt ne tikai politiskajos jautājumos. Plašas konsultācijas notiek arī citās jomās. Process ir nepārtraukts, un tas notiek kā formālos, tā arī neformālos ietvaros ar minimālu aizkavēšanos vai neērtībām, jo valstu delegācijas atrodas kopā NATO galvenajā mītnē. Nepieciešamības gadījumā tas palīdz bez kavēšanās uzsākt intensīvu darbu pie īpaši svarīgiem jautājumiem vai steidzamos gadījumos, piedaloties visu ieinteresēto valdību pārstāvjiem.

Apspriedes Alianses ietvaros notiek dažādās formās. Pašā zemākajā līmenī tās vienkārši ir informācijas un viedokļu apmaiņa. Citā līmenī tās ir savstarpēja informēšana par darbībām vai lēmumiem, ko veikušas valdības vai arī veiks tuvākajā laikā un kuriem ir tieša vai netieša ietekme uz sabiedroto interesēm. Nepieciešamības gadījumā var tikt veikta priekšlaicīga brīdinājuma nodrošināšana darbībām vai lēmumiem, kurus pieņems valdības nākotnē, lai tos varētu apstiprināt vai komentēt citas dalībvalstis. Tās var būt apspriedes ar mērķi sasniegt vienprātību par pieņemamu politiku vai vienlaicīgi veicamajām darbībām. Galu galā, tās ir radītas, lai nodrošinātu dalībvalstīm iespēju panākt savstarpēji pieņemamu vienošanos par Alianses kopējiem lēmumiem vai darbībām.

Regulāras apspriedes svarīgos politiskos jautājumos notiek arī ar partnervalstīm Eiroatlantijas Partnerības padomes kontekstā, kā arī ar Krieviju, galvenokārt, NATO-Krievijas Apvienotās pastāvīgās padomes (PJC) ietvaros; ar Ukrainu NATO-Ukrainas komisijas ietvaros; un ar NATO Vidusjūras dialoga dalībvalstīm Vidusjūras sadarbības grupas ietvaros. Principi, kas nosaka diskusijas šajos forumos, tiek izstrādāti saskaņā ar principiem, kas ilgstoši ir bijuši par pamatu diskusijām pašā Aliansē, un šīs diskusijas notiek tādā pašā atklātības un sadarbības garā. Katras institūcijas loma ir sīkāk aprakstīta

attiecīgajās nodaļās. Visbeidzot, pastāv nosacījumi NATO konsultācijām ar jebkuru aktīvu iniciatīvas Partnerattiecības mieram dalībvalsti, ja šī valsts saskata tiešus draudus savai teritoriālajai integritātei, politiskajai neatkarībai vai drošībai.

Tā kā kopējo lēmumu pieņemšanas process atkarīgs no vienprātības un kopējas piekrišanas, Alianses dalībvalstis spēj saglabāt katras valsts individuālās pieredzes un nākotnes perspektīvas neatkarību, tajā pat laikā saņemot labumu no organizatoriskā mehānisma un procedūrām, kas tiem ļauj kopīgi ātri un izšķiroši darboties, ja apstākļi to pieprasa. Informācijas apmaiņas prakse un ikdienas kopējās konsultācijas nodrošina, ka valdības var ātri sanākt kopā, kad tas ir nepieciešams, lai vienotos par kopēju politiku, un bieži tās jau būs iepriekš informētas par attiecīgo problēmu. Nepieciešamības gadījumā var tikt veiktas aktivitātes, lai likvidētu viedokļu atšķirības starp dalībvalstīm un atbalstītu kopējas darbības, pamatojoties uz lēmumiem, kurus atbalsta visu dalībvalstu valdības. Kad lēmums ir pieņemts, tas atspoguļo kopējo visu iesaistīto valstu apņemšanos to īstenot visā pilnībā. Lēmumi, kas varētu būt politiski sarežģīti vai kuru īstenošana pieprasa resursus, kurus valstis būtu vēlējās izmantot citur, līdz ar to iegūst papildu spēkus un ticamību.

Visas NATO dalībvalstis pilnībā piedalās sadarbībā uz politiskā līmeņa Alianses ietvaros un vienādi apņemas pildīt Ziemeļatlantijas līguma nosacījumus, kā arī abpusējas saistības, kas iekļautas 5. pantā, kurš simbolizē to drošības nedalāmību - uzskatīt uzbrukumu vienai vai vairākām valstīm kā uzbrukumu tām visām.

Tomēr veids, kādā Alianse ir attīstījies, nodrošina, ka dalībvalstu prasību un politiku atšķirība var tikt balstīta uz to atšķirīgo stāvokli Aliansē. Šī elastība izpaužas dažādos veidos. Dažos gadījumos atšķirības var būt tikai izpildāmajās procedūrās, un tās tiek iekļautas bez īpašām grūtībām. Islandei, piemēram, nav militāro spēku, tādēļ NATO militārajos forumos to pārstāv civilpersona, ja vien tā to vēlas. Citos gadījumos atšķirības var būt daudz būtiskākas. Francija, viena no Alianses dibinātājvalstīm 1949. gadā, 1966. gadā izstājās no Alianses integrētās militārās struktūras, paliekot par pilntiesīgu dalībvalsti politiskajās struktūrās. Spānija pievienojās Aliansei 1982. gadā, bet sākumā tā nepievienojās NATO integrētajai militārajai struktūrai, pamatojoties uz nacionālo referendumu 1986. gadā.

Madrides galotņu sanāksmē 1997. gadā Spānija paziņoja par tās gatavību pilnā mērā piedalīties Alianses jaunizveidotajās komandstruktūrās, tiklīdz par to tiks panākta vienošanās. 1997. gada decembrī tika panākta vienošanās par jaunajām komandstruktūrām kopumā un īpaši par tipu, skaitu un atrašanās vietu jaunajiem štābiem. Savā gada noslēguma komunikē NATO ārlietu un aizsardzības ministri apsveica Spānijas paziņojumu par to, ka tā pievienosies jaunajai militārajai struktūrai un ņems daļību jaunajā komandstruktūrā,

par kuru tikko bija panākta vienošanās.

Atšķirības starp NATO dalībvalstīm var pastāvēt sakarā ar to ģeogrāfisko, politisko, militāro vai konstitucionālo situāciju. Norvēģijas un Dānijas dalība NATO militārajos izvietojumos, piemēram, ir jāsaskaņo ar nacionālo likumdošanu, kas neatļauj kodolieroču vai ārvalstu spēku izvietojumu to nacionālajās teritorijās miera laikā. Citā gadījumā, militāros pasākumos, kas organizēti reģionāli, var piedalīties tikai to valstu spēki, uz kurām tie tieši attiecas vai kuri ir sagatavoti, lai piedalītos šajā zonā notiekošajās aktivitātēs. Tas attiecas, piemēram, uz spēkiem, ko valstis ir nosūtījušas ACE Mobilajiem spēkiem un NATO Pastāvīgās gatavības jūras spēkiem.

KRĪZES SITUĀCIJU VADĪBA

NATO dalībvalstu pievērsta uzmanība krīzes situāciju vadības jautājumiem ir atspoguļota 1999. gadā publicētajā Stratēģiskajā koncepcijā, kas pasludināja krīzes situāciju vadību kā vienu no Alianses galvenajiem drošības uzdevumiem. Tā uzsver - lai uzlabotu drošību un stabilitāti Eiroatlantijas telpā, NATO ir gatava - katrā individuālā gadījumā un balstoties uz vienprātīgu lēmumu, saskaņā ar Vašingtonas līguma 7. pantu - sniegt efektīvu ieguldījumu konflikta novēršanā un aktīvi iesaistīties krīzes situāciju vadībā, to skaitā krīzes atbildes operācijās. Saglabāt spējas veiksmīgi tikt galā ar krīzēm, ir būtisks uzdevums Alianses rīcības plānā, lai saglabātu mieru un nostiprinātu Eiroatlantijas drošību un stabilitāti.

Alianses krīzes situāciju vadības politika pēc aukstā kara beigām ir pielāgota, lai ņemtu vērā kardināli atšķirīgos riskus, ar kuriem Alianse šobrīd saskaras. Tā ir balstīta uz trīs savstarpēji pastipriņošiem elementiem: dialogu; sadarbību ar citām valstīm; un NATO kolektīvās aizsardzības spējas saglabāšanu. Katrs no šiem elementiem ir veidots tā, lai nodrošinātu, ka krīze, kas ietekmē Eiroatlantijas drošību, varētu tikt novērsta vai atrisināta mierīgā ceļā.

Konsultācijām starp NATO dalībvalstīm ir nozīmīga loma krīzes situāciju vadības jautājumos, un tām ir jo īpaša nozīme spriedzes un krīzes laikā. Šādos apstākļos ātra lēmumu pieņemšana, kas balstīta uz vienprātību par pasākumiem, kurus nepieciešams pieņemt politiskās, militārās un civilās ārkārtas situācijās, ir atkarīga no tūlītējām un pastāvīgām konsultācijām starp dalībvalstīm. Galvenie NATO forumi, kas nepieciešami intensīvajām konsultācijām šādos gadījumos, ir Padome un Aizsardzības plānošanas komiteja, kurus atbalsta Politikas koordinācijas grupa, Politiskā komiteja, Militārā komiteja un Vecāko amatpersonu civilo ārkārtas situāciju plānošanas komiteja. Citas NATO komitejas arī var ņemt dalību, kad tas ir nepieciešams.

Šādās reizēs pielietotā prakse un procedūras ir Alianses krīzes situāciju vadības pamatā. Aprīkojumu, to skaitā komunikācijas iekārtas, procesa atbalstīšanai nodrošina NATO Situācijas centrs, kas darbojas nepārtraukti 24 stundu režīmā. Mācības, lai pārbaudītu un attīstītu krīzes situāciju vadības procedūras, notiek ik pēc noteikta laika valstu galvaspilsētās, iesaistot NATO Stratēģiskos komandierus. Krīzes situāciju vadības veiktos pasākumus, procedūras un iekārtas, kā arī mācības krīzes situāciju vadībā koordinē Padomes Darbības un mācību komiteja (COEC), kura arī koordinē krīzes vadības aktivitātes ar partnervalstīm.

Ņemot vērā nozīmīgāko ieguldījumu, ko partnervalstis spēj sniegt šajā jomā, krīzes situāciju vadība ir arī viena no aktivitāšu jomām, par kuru panākta vienošanās iniciatīvas Partnerattiecības mieram Darba plāna ietvaros un kas ir iekļauta Individuālajās programmās. Aktivitātes ietver instruktāžas un konsultācijas, ekspertu vizītes, krīzes situāciju vadības kursus, partneru dalību gadskārtējās vispārējās NATO krīzes situāciju vadības mācībās, un tās nodrošina partneru apgādi ar vispārējo krīzes situāciju vadības dokumentāciju. Uz krīzes situāciju vadību kā uz konsultāciju un sadarbības jomu ir norādīts arī Dibināšanas aktā par savstarpējām attiecībām, sadarbību un drošību starp NATO un Krievijas Federāciju un Hartā par īpašajām partnerattiecībām starp NATO un Ukrainu (skatīt 3. nodaļu). Krīzes situāciju vadība ir arī diskusiju joma Vidusjūras dialoga kontekstā.

AIZSARDZĪBAS STRATĒGIJA

Pašreizējā Eiropas politiskajā un stratēģiskajā vidē Alianses izdošanās saglabāt mieru un novērst karu ir atkarīga, pat vairāk nekā iepriekš, no preventīvas diplomātijas efektivitātes un veiksmīgas drošībai kritisku krīzes situāciju vadības. Tādējādi politiskie, ekonomiskie, sociālie un vides drošības un stabilitātes elementi kļūst arvien nozīmīgāki.

Turklāt Alianses aizsardzības stratēģija ir neatņemams princips, un tam ir liela nozīme stabilitātes uzturēšanai Eiropā un krīzes situāciju vadības jautājumos. Alianses spēku reorganizācija pēc aukstā kara beigām tagad dod iespēju NATO reaģēt uz daudz lielākām nejausībām. Tomēr adekvātu militāro spēju uzturēšana un gatavība rīkoties kolektīvi kopējā aizsardzībā joprojām ir galvenais Alianses drošības mērķis. Galu galā, šīs spējas, apvienotas ar politisko solidaritāti, ir veidotas, lai novērstu jebkuru spaidu vai iebiedēšanas mēģinājumu, un nodrošinātu, ka nekad nevarētu tikt uzskatīts, ka militārai agresijai, kas vērsta pret Aliansi, ir izredzes uz panākumiem, tādējādi garantējot dalībvalstu drošību un teritoriālo integritāti un aizsargājot Eiropu kopumā no sekām, kas varētu rasties no jebkuriem draudiem Aliansei.

NATO aizsardzības plānošanas process ir izveidots pēc principiem, kas ir pamatā kolektīvajai drošībai kopumā: politiskā solidaritāte starp dalībvalstīm; sadarbības veicināšana un ciešas saiknes starp tām visās jomās, kurās tas kalpo kopējām un individuālām interesēm; lomu un atbildību dalīšana, un savstarpējo saistību atzīšana; un kopēja apņemšanās saglabāt adekvātus militāros spēkus, lai atbalstītu Alianses stratēģiju un politiku.

Nosakot savu ieguldījumu apjomu un dabu kopējai aizsardzībai, NATO dalībvalstis saglabā pilnu suverenitāti un darbības neatkarību. Tomēr NATO aizsardzības struktūru daba prasa, ka pieņemot individuālos lēmumus, dalībvalstis ņem vērā arī vispārējās Alianses vajadzības. Tādēļ dalībvalstis seko iepriekš saskaņotai aizsardzības plānošanas procedūrai, kas nodrošina metodoloģiju un organizatorisko mehānismu, lai noteiktu nepieciešamos spēkus Alianses rīcības plāna izpildei, koordinējot valstiskās aizsardzības plānus un definējot spēku plānošanas mērķus, kas kalpo Alianses kopējām interesēm¹. Plānošanas procesā tiek ņemti vērā daudzi faktori, ieskaitot nepastāvīgos politiskos apstākļus, NATO Militāro komandieru izstrādāto vērtējumu par nepieciešamo spēku daudzumu uzdevumu izpildē, tehnoloģisko attīstību, lomu, risku un pienākumu vienlīdzīgu sadalījumu Alianses ietvaros, dalībvalstu individuālās ekonomiskās un finansiālās iespējas. Tādējādi process nodrošina, ka visi nepieciešamie apsvērumi tiek kopīgi pārbaudīti un tiek nodrošināta vislabākā aizsardzībai pieejamo kolektīvo un valstisko resursu izmantošana.

Cieša sadarbība starptautisko civilo un militāro štābu, NATO militāro struktūru un valdību starpā tiek saglabāta ar gadskārtējo informācijas apmaiņu par nacionālajiem plāniem. Šī informācijas apmaiņa dod iespēju katrai valstij salīdzināt savus plānus ar vispārējām NATO prasībām, un, ja nepieciešams, tie var tikt atkārtoti pārskatīti, ņemot vērā Alianses ministru jaunās politiskās vadlīnijas, modernizācijas prasības un pašu spēku lomu un atbildības izmaiņas. Visi šie aspekti tiek regulāri izskatīti un pārbaudīti katrā aizsardzības plānošanas cikla pakāpē.

Alianses adaptācijas procesa ietvaros tika veikts Alianses aizsardzības plānošanas procesa pārskats. Pārskata iznākumu apstiprināja ministri 1997. gada jūnijā. Šobrīd noris vienots, saskaņots un modernizēts process, kas nodrošinās, ka NATO turpinās attīstīt nepieciešamos spēkus un spējas, lai tie spētu izpildīt visa veida Alianses misijas. Process paredz atbalstu operācijām, kuras varētu vadīt Eiropas Savienība Eiropas Drošības un aizsardzības identitātes kontekstā. Arī šajā kontekstā process nodrošinās

---

1 Francija nepiedalās spēku plānošanā.

atbalstu Alianses ietvaros Eiropas sabiedrotajiem saistībā ar to plānošanu ES vadīto operāciju īstenošanai.

Kopš 1991. gada aizsardzības plānošanas atskaites punkts ir bijusi Alianses Stratēģiskā koncepcija, kas vispārīgos vilcienos nosaka Alianses mērķus un līdzekļus to sasniegšanai. Originālo Stratēģisko koncepciju ir nomainījusi Alianses jaunā Stratēģiskā koncepcija, kuru 1999. gada aprīlī Vašingtonā apstiprināja NATO valstu un valdību vadītāji. Katru otro gadu daudz precīzākas vadlīnijas iesniedz aizsardzības ministri dokumentā, kas tiek saukts par "Ministru vadlīnijām". Tas satur vadlīnijas aizsardzības plānošanas procesam kopumā un arī konkrētus priekšlikumus spēku plānošanai. Tajā aplūkoti politiskie, ekonomiskie, tehnoloģiskie un militārie faktori, kas var ietekmēt spēku attīstību un sabiedroto spējas, un nosaka prioritātes un jomas, kurām īpaša uzmanība būtu jāpievērš, pirmkārt, NATO militārajām struktūrām izstrādājot militāro spēku mērķus un, otrkārt, pašām dalībvalstīm, veicot savu mērķu plānošanu. Šis dokuments iztirzā spēku un spēju plānošanu gan kolektīvajai aizsardzībai, gan pret nejausībām, kas nav paredzētas Vašingtonas līguma 5. panta ietvaros². Tas arī nosaka vadlīnijas atbilstošos gadījumos sadarbībai ar citām organizācijām, un līdzīgi, kā 1997. gada aizsardzības plānošanas procesa pārskatā, iekļauj Rietumeiropas Savienības (WEU) izstrādātās politiskās vadlīnijas, nosakot eiropiešu vadīto operāciju darbības sfēru.

Katras valsts armijas vienību specifiskie plānošanas mērķi tiek izstrādāti, pamatojoties uz ministru vadlīnijām. Šie mērķi, saukti par "Militāro spēku mērķiem", parasti aptver 6 gadu ilgu periodu, bet dažos gadījumos arī ilgāku laiku. Tāpat kā aizsardzības ministru vadlīnijas, arī "Militāro spēku mērķi" tiek pārskatīti ik pēc diviem gadiem.

Sabiedroto aizsardzības plānošana tiek pārskatīta katru gadu, pamatojoties uz aizsardzības ministru "Gadskārtējo aizsardzības pārskatu". Atbildot uz Aizsardzības plānošanas anketu (DPQ), kas tiek izsniegta katru gadu, dalībvalstu valdības sagatavo un iesniedz Aliansei to spēku plānus un ar aizsardzību saistītos izdevumus piecu gadu laikā, ko aptver pārskats. Gadskārtējais aizsardzības pārskats ir paredzēts, lai novērtētu dalībvalstu ieguldījumu kopējā aizsardzībā, samērojot to ar valsts esošajām spējām un ierobežojumiem tiem iesniegtā Spēku mērķu kontekstā. Pārskata nobeigums satur kopēju NATO Spēku plānu, kas nodrošina pamatu NATO aizsardzības plānošanai piecu gadu ilgam posmam.

---

2 Ziemeļatlantijas līguma 5. pants galvenokārt attiecas uz brīdinājumu pret spēka lietošanu pret Alianses dalībvalstīm un ietver principu, ka uzbrukums vienai no tām tiek uzskatīts par uzbrukumu visām valstīm. Alianses aktivitātes, kuras risinās ārpus 5. panta, tiek kolektīvi dēvētas par "ārpus 5. panta operācijām".

Valstu atbildes uz Aizsardzības plānošanas anketu tiek izskatītas vienlaicīgi gan Starptautiskajā štābā, gan NATO militārajās struktūrās. Starptautiskais štābs izstrādā "Valsts sadaļas" projektu katrai valstij. Tie detalizēti nosaka katru neatrisināto atšķirību starp NATO Militāro spēku mērķiem un attiecīgās valsts plānu, norādot arī apjomu, līdz kuram valsts plāni ir saskaņā ar prasībām ES vadītajām operācijām. Tie apraksta, vai valstis ir izpildījušas, vai arī gatavojas izpildīt esošās spēku saistības, kuras pieņemtas tekošajam gadam. Tiek doti paskaidrojumi par katru trūkumu, un valstu darbības tiek novērtētas, pamatojoties uz to spējām un ierobežojumiem. Valsts sadaļas projekts tiek papildināts ar galveno NATO komandieru novērtējumu, kas pamatojas uz militārajām spējām saistībā ar to operacionālajiem nosacījumiem un misijām.

Valsts sadaļas projekts tiek uzskatīts par "daudzpusēju eksāmenu". Tas ietver pārskatu par to, cik lielā mērā valstis ir izpildījušas militāro spēku saistības, kas noteiktas tekošajam gadam. Tie ir īpaši vērsti uz iespējamo atšķirību izlīdzināšanu starp valstu spēku plāniem un NATO Spēku mērķiem vai plāniem. Tie ir arī domāti, lai novērtētu līmeni, kādā individuālie sabiedroto plāni var atbalstīt ES vadītas operācijas un dot ieguldījumu atsevišķu sabiedroto valstu aizsardzības plānošanas koordinācijai.

Pamatojoties uz Valstu sadaļām un Militārās komitejas izvērtējuma, Vispārējais ziņojums tiek iesniegts Aizsardzības plānošanas komitejai. Tas piedāvā NATO piecu gadu plāna apstiprināšanu aizsardzības ministru līmenī un izvērtē spēku plāna vispārējo līdzsvaru, iespējas un atbilstību. Tas arī satur sadaļas par valstu apņēmību to spēku saistībām tekošajam gadam un novērtējumu, cik tālu vispārējie mērķi un noteiktās vadlīnijas, kas ietvertas ministru vadlīnijās, un ar tām saistītās prasības ES vadītām operācijām, ir izpildītas. Kā daļa no Alianses konsultācijām, papildus "ārpus cikla" konsultācijām ar sabiedrotajiem ir nepieciešamas, kad valsts vēlas veikt būtiskas izmaiņas savās saistībās un plānos, ko apstiprinājuši ministri Aizsardzības pārskata un Spēku mērķu procesā. Tas var kļūt aktuāli arī tad, ja noteiktais grafiks valstisko lēmumu pieņemšanai nepieļauj spriest par šo izmaiņu iekļaušanu nākamajā Aizsardzības pārskatā.

KODOLIEROČU POLITIKA

Izmaiņas NATO kodolstratēģijā un militāro spēku izvietojumā ir konkrēts piemērs daudzajiem pozitīvajiem soļiem, ko veikusi Alianse, lai pielāgotos jaunajai drošības videi. Pamatojoties uz tūlītējiem drošības situācijas uzlabojumiem, kas tika sasniegti pēc aukstā kara beigām, Alianse ir bijusi spējīga radikāli samazināt paļaušanos uz kodolspēkiem. Vēl jo vairāk, lai gan tās stratēģija joprojām ir balstīta uz kara novēršanu, tajā vairs nedominē kara eskalācijas iespēja, iesaistot kodolieročus.

NATO kodolspēki dod ieguldījumu Eiropas mieram un stabilitātei, īpaši uzsverot, cik bezjēdzīgs būtu karš Eiroatlantijas telpā. Kodolieroči padara pret NATO veiktās agresijas sekas neaprēķināmas un nepieņemamas, kas, protams, nebūtu panākts ar parastajiem ieročiem vien. Tie arī rada neskaidrību jebkurai valstij, kas mēģinātu iegūt politisko vai militāro pārsvaru, izmantojot bioloģiskos, ķīmiskos vai kodolieročus (NBC)³, lai draudētu Aliansei. Veicinot Eiropas stabilitāti, palīdzot mazināt draudus, kas saistīti ar masu iznīcināšanas ieroču lietošanu, un brīdinot pret šādu lietošanu, NATO izvietotie kodolspēki kalpo ne tikai sabiedroto interesēs, bet arī tās partnervalstu interesēs un Eiropai kopumā.

NATO samazinātā paļaušanās uz kodolspēkiem tiek apliecināta ar pašu kodolspēku vispārēju samazināšanu. 1991. gadā NATO pieņēma lēmumu samazināt ieroču skaitu, kas bija pieejami substratēģiskiem⁴ spēkiem Eiropā, par vairāk nekā 85 procentiem, salīdzinot ar aukstā kara līmeni. Papildus substratēģisko spēku samazinājumam, stratēģiskie spēki, kas pieejami NATO sabiedrotajiem, arī tiek samazināti.

Vienīgie sauszemes kodolieroči, ko NATO saglabā Eiropā, ir bumbas divuzdevumu lidmašīnām. Šo ieroču skaits arī ir ievērojami samazināts un tie tiek saglabāti nelielā daudzumā vietās ar augstu drošības pakāpi. Dubultuzdevumu lidmašīnu, kas saistītas ar šiem ieročiem, gatavības pakāpe ir ievērojami samazināta, un lielāks uzsvars tiek likts uz lidmašīnu izmantošanu tradicionāliem mērķiem. Neviens no NATO kodolieročiem nav nomērķēts ne uz vienu valsti.

---

3 Termini NBC (Kodolieroči, bioloģiskie un ķīmiskie ieroči) un WMD (Masu iznīcināšanas ieroči) var viens otru aizvietot.

4 Terminiem "Stratēģiskie" un "substratēģiskie" ir nedaudz atšķirīga nozīme dažādās valstīs. Stratēģiskie kodolieroči parasti tiek definēti kā "starpkontinentāli" ieroči (vairāk nekā 5500 kilometru darbības rādiuss), bet citā kontekstā tie var iekļaut vidējās distances ballistikās raķetes ar tuvāku darbību. Termins "substratēģiskie" kodolieroči, kas tiek lietots NATO dokumentos kopš 1989. gada, norāda uz vidējās un tuvās darbības kodolieročiem un tagad galvenokārt tiek attiecināts uz ieročiem, kas palaižami no gaisa un ko izmanto NATO divuzdevumu lidmašīnas, un uz nelielu daudzumu Apvienotās Karalistes "Trident" kaujas galviņām jaunajā substratēģiskajā lomā (citi substratēģiskie ieroči no Eiropas ir izvākti).

Alianse ir izvērtējusi, ka tuvākajā nākotnē Alianses nepieciešamā aizsardzības spēja var tikt nodrošināta ar izvietotajiem “substratēģiskajiem” ieročiem. NATO arī ir paziņojusi, ka Alianses paplašināšana neprasīs izdarīt izmaiņas pašreizējā kodolieroču izvietojumā. NATO valstīm nav nolūka, plāna un iemesla izvietot kodolieročus jauno dalībvalstu teritorijās vai arī izdarīt izmaiņas NATO kodolspēku izvietojuma vai kodolpolitikas aspektos, un Alianse neredz nepieciešamību to darīt tuvākajā nākotnē.

Kolektīvā aizsardzība, ko garantē NATO izvietotie kodolieroči, tiek sadalīta starp visām Alianses dalībvalstīm, vēlreiz nodrošinot garantijas jebkurai dalībvalstij, kas pretējā gadījumā varētu justies neaizsargāta. ASV kodolieroči, kas izvietoti Eiropā un nodoti NATO rīcībā, nodrošina būtisku politisko un militāro saikni starp Eiropas un Ziemeļamerikas Alianses dalībvalstīm. Tajā pašā laikā valstu bez kodolieročiem dalība Alianses kodolieroču izkārtojumā demonstrē Alianses solidaritāti un tās dalībvalstu kopējo apņemšanos saglabāt to drošību un papildu sloga un risku savstarpēju dalīšanu starp tām.

Arī politiskā uzraudzība pār NATO izvietotajiem kodolspēkiem tiek dalīta starp dalībvalstīm. NATO Kodolieroču plānošanas grupa nodrošina forumu, kurā vienādi piedalās aizsardzības ministri no sabiedroto kodolvalstīm un valstīm bez kodolspēkiem, tādējādi izstrādājot Alianses kodolpolitiku, un pieņem lēmumus par NATO kodolspēku izvietojumu.

Plašāka informācija par NATO kodolspēku lomu jaunajā drošības vidē un samazinājumiem šajā jomā ir atrodamā 2. nodaļā.

EKONOMISKĀ JOMA

Pamats ekonomiskajai sadarbībai Alianses ietvaros ir ietverts Ziemeļatlantijas līguma 2. pantā, kurš nosaka, ka dalībvalstis “meklēs iespējas izvairīties no savstarpējiem starptautiskiem ekonomiskās politikas konfliktiem un aicinās uz ekonomisko sadarbību ar jebkuru vai visām pusēm”. NATO Ekonomiskā komiteja, kas tika izveidota, lai veicinātu sadarbību šajā jomā, ir vienīgais Alianses forums, kura ietvaros notiek tikai konsultācijas par ekonomisko attīstību tiešā saistībā ar drošības politiku. Ar drošību saistītu ekonomisko attīstību analīze un kopēji novērtējumi ir pamatelementi, pēc kuriem koordinē aizsardzības plānošanu Alianses ietvaros. Tie aptver tādus jautājumus kā militāro izdevumu salīdzināšanu, attīstību aizsardzības industrijā, resursu pieejamība aizsardzības plānu īstenošanai, un nodrošina “attiecīgās naudas vērtību” valstu ekonomiku aizsardzības sektorā.

Pamats, uz kura izveidota Alianses ekonomiskā sadarbība, ir pieņēmums, ka politiskā sadarbība un ekonomiskais konflikts ir nesavienojami.

Tādēļ ir jāpastāv patiesai apņēmībai starp dalībvalstīm strādāt kopā kā ekonomiskā, tā arī politiskā jomā, un būt gataviem apspriesties par jautājumiem par kopējām problēmām, pamatojoties uz kopēju interešu atzīšanu.

Dalībvalstis atzīst, ka daudzos gadījumos Līguma 2. panta mērķus un principus izpilda un īsteno citas organizācijas un starptautiskā vide, kas tieši nodarbojas ar ekonomisko sadarbību. Tādēļ NATO izvairās no tāda darba atkārtošanas, kas tiek veikts citur, bet pastiprina tās dalībvalstu sadarbību jomās, kur vien ir aktuālas Alianses īpašās intereses ekonomiskajos jautājumos. Tas īpaši attiecas uz tiem jautājumiem, kuriem ir drošības un aizsardzības ietekme. Tādējādi Alianse darbojas kā forums, kurā dažādi un savstarpēji saistīti politisko, militāro un ekonomisko jautājumu aspekti var tikt pārrunāti. Tā arī nodrošina ar attiecīgiem līdzekļiem, lai veiktu īpašas darbības ekonomiskajā jomā, kas uzsāktas, lai sargātu Alianses kopējās intereses.

Alianses vispārējo drošības interešu kontekstā un saskaņā ar tās jaunajām prioritātēm tai ir jārisina plaša mēroga ekonomiskie jautājumi. Tie iekļauj pētījumus par aizsardzības izdevumiem un budžeta tendencēm; aizsardzības industrijas rekonstrukciju; tendencēm aizsardzības industrijas nodarbinātībā; aizsardzības tēriņu prognozes, iespējas atļauties šādus izdevumus un to ietekmi uz bruņoto spēku lielumu un struktūru.

Saskaņā ar pieņemto Darba plānu aktivitātes, kas izvērstas NATO sadarbības ietvaros ar partnervalstīm ekonomikas jomā, ir vērstas uz ekonomiskās attīstības drošības aspektiem, ieskaitot aizsardzības budžetu un aizsardzības izdevumus, un to saistību ar ekonomiku un aizsardzības industrijas pārveidošanu. Aizsardzības ekonomikas jautājumi arī ir raksturīga iezīme Eiroatlantijas Partnerības padomes 2000.-2002. gada Darba plānā. Darba plāns īpaši skar sekojošus jautājumus:

- aizsardzības izdevumu resursu menedžments;
- aizsardzības plānošanas un budžeta atklātība;
- pāreja no iesaukuma uz profesionālo armiju;
- bijušo militāro objektu apsaimniekošana;
- aizsardzības industrijas pārveidošana, ieskaitot privatizāciju;
- reģionālie jautājumi.

Jau tagad starp sabiedrotajiem un partnervalstīm risinās auglīgs dialogs tādā jomā kā aizsardzības budžeta veidošana, tādus īpaši svarīgos jautājumos kā aizsardzības budžeta formulēšana, ieguvumu un zaudējumu analīze, samazinot aizsardzību, nacionālo aizsardzības programmu menedžments un plānošana, aizsardzības budžetu juridiskais pārskats, ekonomiskie aspekti

salīdzinot iesaukuma un profesionālās armijas uzturēšanu, un privātā sektora loma aizsardzībā.

Aizsardzības budžeta un izdevumu ekonomiskie aspekti saglabāsies kā galvenie jautājumi NATO un partnervalstu sadarbības kontekstā. Īpašu nozīmi iegūs NATO valstīs uzsāktie centieni piemērot ekonomisko mērauklu aizsardzības budžetu menedžmentam. Tālāk seko piemēri jomām, kurās ir pieejama NATO valstu pieredze:

- jauni menedžmenta principi, pamatojoties uz pieredzi komerciālajā sektorā, kas vērsti uz tādu aizsardzības aģentūru veidošanu, kuru pienākums ir nodrošināt uzticamu preču un pakalpojumu piegādi, ievērojot budžeta ierobežojumus;
- konkurences palielināšana aizsardzības pakalpojumu jomā, noslēdzot kontraktus par konkrētiem pakalpojumiem, izmēģinot tirgu un saņemot ārēju finansējumu;
- ierobežoto izmaksu metodes uzlabošana un prioritāšu atkārtota izvērtēšana, samazinoties pieejamajiem resursiem.

Ekonomiskā sadarbība ir arī ļoti svarīga aizsardzības industrijas pārveidošanā. Aizsardzības industrijas pārveidošana, kā arī citi jautājumi, piemēram - bijušā militārā personāla pārkvalificēšana, norāda uz savstarpējām interesēm konsultācijās un sadarbībā starp NATO un Krieviju. Tie arī norāda uz konsultāciju un sadarbības iespējām starp NATO un Ukrainu.

Atšķirībā no specializētajām finansu institūcijām NATO nav mandāts vai resursi, kas nodrošina finansējumu specifisku ekonomiskās sadarbības programmu attīstībai. Tomēr NATO cenšas attīstīt dialogu un pieredzes apmaiņu ar ekspertiem no partnervalstīm, kuri ir iesaistīti pārveidošanas procesa vadībā.

Veidojot šāda tipa sadarbību, kļuva arvien skaidrāks, ka nepastāv viens noteikts aizsardzības industrijas pārveidošanas modelis. Lai gan pastāv kopējas problēmas un grūtības, katras pašas valsts interesēs ir veidot individuālu politiku, ņemot vērā tās politisko, sociālo un ekonomisko vidi. Lai labāk izprastu šo divpusīgo problēmu un izdarītu atbilstošus kopējus secinājumus, Īpaša uzmanība tiek pievērsta aizsardzības pārveidošanas praktiskās pieredzes analīzei. Šī darba daļa ietver individuālu gadījumu pētījumus un pamatojas uz plašu attiecīgo aģentūru, nacionālo administrāciju, publisko un privāto kompāniju menedžmenta, kā arī vietējo un reģionālo pašvaldību pieredzi.

Sadarbība šajā jomā joprojām tiek balstīta uz aizsardzības industrijas sektora pārveidošanas un pielāgošanas praktiskajiem aspektiem, ņemot vērā reģionālās atšķirības. Vispārīgos vārdos, ir uzmanīgi jāseko attīstībai

aizsardzības tirgus pieprasījuma daļā, kā arī piegādes daļas atbildei uz industriālo pārveidošanu un tās ekonomiskās sekas. Turklāt aizsardzības industrija zaudē savu savdabīgumu un pieaug nepieciešamība tai nosliekties uz tirgus spēku pusi. Tādēļ ir ļoti būtiski analizēt ietekmi, ko uz ekonomiku izrāda aizsardzības kompāniju privatizācija.

Ekonomikas attīstības drošības aspekti tiek apspriesti gadskārtējā NATO Ekonomikas kolokvijā un citos semināros, un sanāsmēs. Ekonomikas kolokviju apmeklē biznesa, universitāšu, nacionālo un starptautisko administrāciju eksperti, un tas nodrošina apstākļus intensīvai viedokļu un pieredzes apmaiņai ekonomikas jomā. Temati, kuri tika apspriesti nesenajā Ekonomikas kolokvijā, ietvēra ekonomiskās attīstības un reformu sociālos un humānos faktoros sadarbības partnervalstīs; šādu reformu statusu, to ietekmi uz drošību un ar to saistītās iespējas un ierobežojumus; un privatizācijas procesu sadarbības partnervalstīs⁵.

SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANA

Izskaidrot nacionālo aizsardzību un drošības politiku un katras dalībvalsts lomu Alianses ietvaros ir individuālo dalībvalstu valdību atbildība. Katra valsts izvēlas atšķirīgu metodi un iedala dažādu resursu daudzumu, lai informētu sabiedrību par NATO politiku un mērķiem, un šis jautājums ir katrai dalībvalstij pašai. Visu NATO dalībvalstu valdības atzīst savu pilsoņu demokrātiskās tiesības būt informētiem par starptautiskajām struktūrām, kas ir to drošības pamatā, un arī apzinās, cik liela nozīme ir sabiedrības izpratnei par attiecīgās valsts drošības politiku un atbalstu tam.

NATO Informācijas un preses biroja uzdevumi ir sekojoši: papildināt sabiedriskās informācijas aktivitātes, ko uzņēmusies katra valsts, sniedzot jebkuru nepieciešamo palīdzību; vadīt Organizācijas ikdienas attiecības ar presi un medijiem; un sniegt atbildes uz jautājumiem, kas saņemti no valstīm ārpus Alianses, kam ir interese par NATO. Liela daļa šīs intereses ir saistīta ar Alianses sadarbību ar Eiroatlantijas Partnerības padomes (EAPC) dalībvalstīm, tās īpašajām divpusējām attiecībām ar Krieviju un tās partnerattiecībām ar Ukrainu, kā arī saistībā ar tās Vidusjūras dialogu.

Papildus tam pasaules sabiedrības uzmanības pievēršana Bosnijai-Hercegovinai un Kosovai norādīja uz nepieciešamību palielināt

---

5 2001. gada maijā Ekonomikas kolokvijā, kurš notika Bukarestē, tika apspriesti jautājumi par reģionālās ekonomiskās sadarbības, drošības un stabilitātes savstarpējo saistību. Gadskārtējā Kolokvija darbības pārskats ik gadus tiek publicēts grāmatā, un to var saņemt no NATO Preses un informācijas dienesta (Izplatīšanas vienības). Darbības pārskats tiek publicēts arī internetā (<http://www.nato.int>).

atbilstošās informācijas programmas, lai skaidrotu NATO lomu konflikta atrisināšanā bijušajā Dienvidslāvijā un radītu nosacījumus reģiona stabilitātei nākotnē. Citas aktivitātes Alianses ietvaros, to skaitā iniciatīvas Partnerattiecības mieram īstenošana, NATO militāro spēku pārveidošana un iekšējā Alianses transformācija, Eiropas identitātes stiprināšana Alianses ietvaros, kā arī NATO ārējā transformācija, ir veicinājušas sabiedrības intereses pieaugumu un nepieciešamību pēc adekvātas informācijas, kas atbildētu uz sabiedrības jautājumiem.

Līdz ar iespējām Aliansei pievienoties jaunām dalībvalstīm, it īpaši pēc trīs jaunu valstu pievienošanās, ir radušies jauni nozīmīgi uzdevumi izplatīt informāciju. Čehijas, Polijas un Ungārijas valdības ikdienā saskārās ar vajadzību izskaidrot savu valstu sabiedrībām, kādas sekas būs to dalībai NATO. Katrā no šīm valstīm zināšanas par NATO, par civili militārām attiecībām Alianses ietvaros un par lēmumu pieņemšanas procedūru Aliansē bija minimālas, tāpēc tās reizēm bija noskaņotas pret NATO iepriekšējās negatīvās sabiedrības noskaņas, tradicionālās attieksmes un ticamas informācijas trūkuma dēļ. Tādēļ NATO Informācijas un preses birojam tika uzticēts uzdevums palīdzēt visām trim valdībām un dot atbildes uz jautājumiem, ko uzdeva attiecīgo valstu sabiedrības locekļi, izmantojot tās rīcībā esošos līdzekļus. Visās deviņās valstīs, kas piedalījās Rīcības plānā dalībai NATO (MAP), ko apstiprināja Vašingtonas galotņu tikšanās 1999. gada aprīlī (skatīt 3. nodaļu), papildus tika pievērsta pastiprināta uzmanība drošības jautājumiem un NATO. Tādējādi NATO informācijas aktivitātes ir pielāgotas tādā veidā, lai adekvāti atbildētu uz pieprasījumiem pēc informācijas par Aliansi un lai tā būtu plaši pieejama katrā no šīm valstīm.

Vispārējie Alianses preses un informācijas politikas mērķi ir nodrošināt sabiedrību ar zināšanām par faktiem, kas saistīti ar drošību, un veicināt sabiedrības iesaistīšanos labi informētā un konstruktīvā debatē par šodienas drošības jautājumiem, kā arī perspektīvās politikas mērķiem. Visi izstrādātie darbību plāni un darba programmas, lai īstenotu NATO valstu galvenās iniciatīvas pēdējo gadu laikā, satur īpašu sadaļu, kas definē informācijas izplatīšanas prasības šo mērķu sasniegšanā. Tas attiecas uz EAPC Darba plānu, ko ir pieņēmuši EAPC ārlietu ministri, NATO-Krievijas Pastāvīgās kopējās Padomes un NATO-Ukrainas Komisijas darba programmām un pasākumiem, kas plānoti NATO Vidusjūras dialoga kontekstā.

Programmas, kas tiek uzturētas NATO galvenās mītnes informācijas budžeta ietvaros, sastāv no darbībām, kas notiek galvenajā mītnē; ārējiem pasākumiem, kurus organizē NATO Informācijas un preses birojs; aktivitātēm, kuras notiek valdību un nevalstisku organizāciju pārraudzībā ārpus NATO galvenās mītnes, un var saņemt konceptuālu, praktisku vai finansiālu atbalstu no Informācijas un preses biroja; un pasākumiem, kurus organizē citas ārējās

aģentūras ar tiešu vai netiešu palīdzību no NATO. Katra minētā pasākuma galvenās aktivitātes ir aprakstītas zemāk.

Vēl bez NATO nozīmīga loma, nodrošinot pieeju informācijai par Aliansi un ar to saistītiem jautājumiem, ir vairākām citām organizācijām un aģentūrām, kas izplata rakstiskus materiālus, izmanto elektronisko komunikāciju priekšrocības, ko dod internets, un atbild uz sabiedriskiem pieprasījumiem. Šo papildu institūciju saraksts ir plašs, un tas ietver valstiskās un starptautiskās organizācijas. Īpaši būtu jāpiemin sekojošas organizācijas:

- NATO dalībvalstu valdību un EAPC, kā arī Partnervalstu valdību sabiedriskās informācijas biroji un preses biroji.
- NATO dalībvalstu vēstniecības, kuras rotācijas kārtībā darbojas kā kontaktpunkta vēstniecības partnervalstu galvaspilsētās.
- Nacionālie parlamenti un NATO Parlamentārā Asambleja (NPA), starptautisks parlamentārs forums, kas izveidots, lai veicinātu Alianses mērķus un politiku parlamentārā līmenī. NPA galvenā mītne atrodas Briselē.
- Nacionālās Atlantijas padomes, Atlantijas komitejas vai Atlantijas asociācijas dalībvalstīs un partnervalstīs, kas izveidotas kā izglītības fondi ar mērķi uzlabot zināšanas un sapratni par Alianses mērķiem un politiku.
- Institūti un fondi, kas izveidoti dažādās Eiroatlantijas valstīs ar valstiskiem vai starptautiskiem resursiem un kuru mērķis ir veicināt politiskus pētījumus un akadēmisku ieguldījumu debatēs par drošības jautājumiem.
- Alianses militāro štābu Sabiedriskās informācijas biroji, kas atrodas dažādās dalībvalstīs.
- Tādas Alianses izglītības un mācību iestādes kā NATO Aizsardzības koledža Romā, NATO (SHAPE) Skola Oberammergau, tādas neatkarīgas institūcijas kā Māršala centrs Oberammergau un nacionālās aizsardzības iestādes un koledžas.
- Starptautiskas struktūras, kas apvieno šo organizāciju nacionālās nodaļas, - Atlantijas līguma asociācija (ATA), kas apvieno Atlantijas komitejas, Padomes, kā arī dalībvalstu un Partnervalstu asociācijas; Alianses rezerves virsnieku konfederācija (CIOR), kas apvieno rezerves virsnieku asociācijas Alianses ietvaros. ATA ir neliels sekretariāts Parīzē un kontaktadrese Briselē. CIOR ir sakaru birojs NATO galvenajā mītnē Briselē.

Plašāku informāciju par šīm organizācijām var atrast 16. nodaļā.

Preses un informācijas birojs jautājumos par informāciju, kas saistīta ar Militārās komitejas aktivitātēm, ir tieši savienots ar Sabiedriskās informācijas padomnieka biroju Starptautiskajā militārajā štābā.

Preses un informācijas birojs uztur nelielu reģionālu informācijas biroju Reikjavīkā, Islandē. Šis ir vienīgais izņēmums, un nevienā citā NATO dalībvalstī nav reģionālu informācijas biroju. Militārie štābi, kas pieder Alianses integrētajai militārajai struktūrai un kuri atrodas Alianses dažādās daļās, kā arī vairākas NATO aģentūras un organizācijas, kas atrodas ārpus Briseles galvenās mītnes, veido nozīmīgu Alianses identitātes daļu un pārstāv papildu kontaktpunktus un informācijas avotus.

Kā daļu no intensīvās sadarbības programmas ar Partnervalstīm, it īpaši NATO kooperatīvām attiecībām ar Krieviju un Ukrainu, Ziemeļatlantijas Padome ir uzņēmusies veikt attiecīgas darbības, lai uzlabotu pieeju informācijai par Aliansi šajās valstīs. 1995. gadā tā apstiprināja Informācijas virsnieka nosūtīšanu uz Maskavu, kam bija jādarbojas Francijas vēstniecībā, kas tajā laikā bija NATO kontaktpunkta vēstniecība Krievijā.

Šis nelielais informācijas birojs 1996. gadā turpināja darbu Vācijas vēstniecībā, kad Vācija pārņēma kontaktpunkta vadības lomu. Vācija pēc tam nozīmēja vācu pulkvedi darbam šajā birojā, lai palīdzētu NATO attīstīt informācijas kontaktus un aktivitātes ar Krievijas bruņotajiem spēkiem.

1998. gada janvārī Maskavā tika atvērta neatkarīgs NATO Dokumentācijas centrs, kurš tika izvietots Krievijas Zinātniskās informācijas un sociālo zinātņu institūta (INION) telpās. Ar NATO atbalstu Centrs nodrošināja pieeju publikācijām un dokumentiem, kas saistīti ar drošības jautājumiem, un periodiski publicēja izdevumu, kas bija paredzēts akadēmiskajai sabiedrībai un citai ieinteresētajai auditorijai.

Informācijas biroja un Dokumentācijas centra aktivitātes tika ierobežotas pēc tam, kad Krievija pārtrauca sadarbību ar NATO sakarā ar Alianses uzsāktajām militārajām darbībām, lai izbeigtu krīzi Kosovā. NATO ģenerālsekretāra Lorda Robertsona vizītes laikā Maskavā 2000. gada februārī tika panākta vienošanās, uz kuras pamata NATO sabiedrotie cerēja atjaunot visa veida sadarbību, kas paredzēta NATO-Krievijas Pamataktā. 2001. gada februārī NATO ģenerālsekretārs atkal ieradās vizītē Maskavā un svinīgi atklāja NATO Informācijas biroju, kas atrodas neatkarīgās telpās pilsētas centrā.

1996. gadā Kijevā tika atvērta NATO Informācijas un dokumentācijas centrs. Darbiniekus nozīmē un finansiāli uztur Preses un informācijas birojs, un Centrs atrodas Ukrainas Starptautisko attiecību institūta telpās un nodrošina pieeju dokumentācijai, kā arī nodrošina saikni ar citām informācijas aktivitātēm, ieskaitot vizītes uz NATO un NATO sponsorētiem semināriem.

Dažādu biroju un informācijas centru adreses, uz kuriem ir izdarītas atsauces šajā nodaļā, ir uzskaitītas Rokasgrāmatas beigās kopā ar plašāku informāciju par NATO Integrēto datu servisu, kas nodrošina elektronisku pieeju visā pasaulē informācijai par NATO.

Komunikāciju līdzekļi, ko lieto NATO Preses un informācijas birojs tieši, kā arī ar augstāk minēto organizāciju un starpnieku palīdzību, balstās uz vispārpieņemtām mutiskām un rakstiskām formām, nodrošinot informāciju un veicinot dialogu. Birojs administrē galveno vizīšu programmu, kuras ietvaros katru gadu līdz 20000 viedokļu veidotāju ierodas Alianses politiski galvenajā mītnē uz informācijas apmaiņas un diskusiju pasākumiem ar ekspertiem no NATO Starptautiskā štāba, Starptautiskā Militārā Štāba un nacionālajām delegācijām par visiem Alianses darba un politikas aspektiem.

Preses un informācijas birojs izdod vairākas publikācijas ar dažādu saturu, kurās ietvertas oficiālo tekstu kompilācijas un deklarācijas, kā arī periodiskas un neperiodiskas publikācijas, kuru mērķis ir aktivizēt uz informāciju balstītās sabiedriskās debates par attiecīgiem drošības politikas aspektiem.

Alianses izdotie oficiālie teksti, parasti komunikē vai preses paziņojumi, ir oficiāli dokumenti, kas izskaidro politisko orientāciju vai kolektīvās politikas jautājumus, par kuriem panākta vienošanās starp dalībvalstīm un kurus regulāri pārskata gada laikā. Tie veido Alianses publisko arhīvu un dod iespēju sekot līdzi politisku lēmumu pieņemšanas procesam un lēmumu evolūcijas procesam, kas attiecas uz politiskiem notikumiem vai apstākļiem, uz kuriem šie lēmumi attiecas. Visi šie dokumenti tiek publicēti divās Alianses oficiālajās valodās un bieži vien arī citās valodās.

Papildus šiem dokumentiem Preses un informācijas birojs palīdz izplatīt NATO ģenerālsekretāra paziņojumus, kurš ir galvenais organizācijas paziņojumu sniedzējs, un ģenerālsekretāra un citu vecāko amatpersonu runu tekstus. Šie dokumenti palīdz arī izskaidrot politiku un dod ieskatu par mērķiem un aiz tiem stāvošiem apsvērumiem.

Ģenerālsekretāra uzraudzībā Informācijas birojs publicē periodisku izdevumu ar nosaukumu "NATO Review" un vairākas rokasgrāmatas, brošūras, informatīvus biļetenus, kas papildina sabiedrības zināšanas un izpratni. Šie materiāli tiek iespiesti atbilstoši pieejamajiem līdzekļiem un nepieciešamībai visās NATO lietotās valodās papildus oficiālajām valodām, kā arī daudzās Partnervalstu valodās.

Rakstisku materiālu izplatīšanā pieaugoša nozīme ir arī elektroniskiem medijiem. Lielākā daļa NATO publisko dokumentu un informācijas materiālu tiek izdoti ar NATO Integrētā datu servisa starpniecību. Plašāka informācija ir atrodamā sadaļā "Papildus informācijas avoti" (2. pielikums).

NATO ir atsevišķa Zinātnes programma (tā plašāk aprakstīta 8. nodaļā), kuras ietvaros tiek publicēts informatīvs biļetens un kuram ir sava zinātnisko publikāciju sērija, kas tiek izdota atsevišķi ar specializētu izdevēju starpniecību, pamatojoties uz komerciāliem līgumiem.

Preses un informācijas biroja personāls sastāv no NATO Valstu attiecību nodaļas, kuras sastāvā ietilpst sakaru virsnieki, kuriem ir uzticēta atbildība administrēt informācijas programmas, kas paredzētas to valstīm. Šādu programmu ietvaros ietilpst vizīšu organizēšana un NATO, konferenču un semināru organizēšana dažādās vietās Alianses ietvaros, un palīdzība parlamentāriešiem, akadēmiķiem, žurnālistiem un citām profesionālām grupām attiecīgajās valstīs, lai nodrošinātu pieeju publiskiem dokumentiem, kurus tās pieprasa. Ārējo un partnervalstu attiecību nodaļa veic līdzīgu uzdevumu, izplatot informāciju daudzās NATO partnervalstīs. NATO valstu nacionālie sakaru virsnieki arī palīdz šajā darbā, darbojoties kā programmu virsnieki Partnervalstīs, kuru valdību "Kontaktpunkta" loma ir piešķirta to vēstniecībām dažādās partnervalstīs.

Individuālo valstu informatīvās programmas var ietvert konceptuālu, praktisku un ierobežotu finansu atbalstu attiecīgajām dalībvalstu un partnervalstu nevalstiskajām organizācijām. Līdzīga palīdzība var arī tikt sniegta, Partnervalstu valdībām sagatavojot un izdodot publikācijas, kuru mērķis ir veidot sabiedrisko viedokli jautājumos, kas saistīti ar NATO.

Akadēmiskajā jomā NATO informācijas aktivitātes ietver gadskārtējo Manfreda Vernera Sadraudzības godalgu, kas nosaukta bijušā NATO ģenerālsekretāra vārdā, un citu NATO-EAPC Sadraudzības prēmiju piešķiršanu stipendiātiem NATO valstīs un arī partnervalstīs. Sadraudzības stipendijas, kuras ietver finansējumu ceļa izdevumiem un pētniecības darba veikšanai, tiek piešķirtas katru gadu konkursa uzvarētājam pēc neatkarīgas žūrijas ieteikumiem, lai veiktu pētniecības darbus jautājumos, kas saistīti ar NATO politikas jomām un Alianses pašreizējās vispārējās politiskās situācijas darba kārtības jautājumiem.

Akadēmisko attiecību programmas ietvaros periodiski tiek atbalstītas daudz nacionālas konferences, kurās tiek apspriesti galvenie drošības aspekti jautājumi un temati.

Sabiedrības interese par NATO politiku un pieejamo informāciju šajā jomā tiek apliecināta tieši un arī caur preses un mediju sagatavoto informāciju par NATO attīstību un notikumiem. Tādējādi Preses un informācijas biroja centrālā darba daļa izpaužas tieši preses aktivitāšu veidā, kā arī sniedzot atbalstu mediju pārstāvjiem, kuri akreditēti NATO Preses dienestā.

Preses konferences un intervijas ar vecākajām amatpersonām, pamatinformācijas sniegšana, fotogrāfu piekļūšanu, skaņas un video iekārtas

un elektroniskās pārraides pakalpojumi veido daļu no pasākumiem, kas nepieciešami, lai izpildītu pasaules mediju prasības. Galvenie notikumi vai attīstība Alianses ietvaros, piemēram - galotņu sanāksmes, galvenajā mītnē var piesaistīt vairāk nekā tūkstoš žurnālistu, kuru vajadzībām ir jārada atbilstoši apstākļi. Tikpat lieli resursi tiek izmantoti nozīmīgākajos pasākumos ārpus galvenās mītnes, piemēram, ministru vai galotņu tikšanās ārzemēs. Atbalstu žurnālistiem sniedz gan preses, gan informācijas dienesti Preses un informācijas biroja ietvaros, jo Preses dienests pievērš galveno uzmanību uz tūlītējām vai īslaicīgām prasībām, bet Informācijas birojs nodrošina pieeju plašai pamatinformācijai, kuru mediju pārstāvji var izmantot ilgākā laika periodā.

Preses sekretārs un Preses dienests ikdienā strādā ciešā kontaktā ar ģenerālsekretāra biroju un sniedz atbalstu ģenerālsekretāram kontaktos ar medijiem un presi. Preses dienests ir arī atbildīgs par kontaktu veidošanu starp citām vecākajām amatpersonām un medijiem un oficiālu tādu žurnālistu akreditāciju, kuri piedalās NATO preses pasākumos. Starptautiskā preses centra kopsavilkumi un pārskati un preses aģentūras ziņojumi tiek sagatavoti Preses centrā katru dienu, un tos izmanto Starptautiskais štābs, nacionālo delegāciju diplomātiskās misijas un sakaru virsnieki, kas strādā galvenajā mītnē. Informācijas sakaru virsnieki un Preses biroja štābs sagatavo arī NATO un Partnervalstu nacionālās preses pārskatus, ko izmanto ģenerālsekretārs, kā arī palīdz sagatavot oficiālās vizītes uz šīm valstīm.

Preses un informācijas birojs uztur arī NATO galvenās mītnes bibliotēku, kas kalpo galvenajā mītnē strādājošā valsts un starptautiskā personāla darba vajadzībām.